

Till:

Region Sörmland
Kultur och Utbildning
Mikael Palo, förvaltningschef

kultur.utbildning@regionsormland.se

Stockholm 30 september 2021

KLYS synpunkter på *Förslag till aktivitetsplan 2022 inom ramen för Region Sörmlands kulturplan 2019-2022*

KLYS har tagit del av Region Sörmlands remissversion av aktivitetsplan 2022 för kulturområdet inom ramen för regionens kulturplan 2019-2022, och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter.

Observera: Detta remissyttrande har skrivits när Coronakrisen har blivit mycket kännbar för KLYS och KLYS 14 medlemsorganisationer, samt inte minst för landets professionella kulturskapare och kulturaktörer. KLYS yttrande utgår i stort dock från normala förhållanden. Vi hoppas att Region Sörmland under 2022 kommer med en analys av hur Coronakrisens effekter påverkar de ursprungliga avsikterna i aktivitetsplanen, såväl rent praktiskt som när det handlar om finansiering.

Om KLYS och KLYS kärnfrågor

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i kulturpolitiska frågor och företräder via sina 14 medlemsorganisationer nästan 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar inom KLYS i frågor som rör kulturskapares villkor, t ex konstnärspolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet. KLYS arbetar på såväl nationell som regional nivå, och på senare år alltmer på kommunal nivå.

En av KLYS viktigaste frågor, som även gäller i arbetet med kommunala och regionala kulturstrategier och -planer, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t ex i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer. KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och utveckling får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

Övergripande synpunkter

KLYS välkomnar att Region Sörmland under 2022 avser att intensifiera arbetet inom utvecklingsprojektet *Sörmländska kulturtillgångar* och att en av ambitionerna med projektet är bättre möjligheter att verka som kulturskapare.

Det är positivt med det konstområdesövergripande perspektivet under Scenkonst Sörmlands samlande verksamhet för länet (sid 3). KLYS värdesätter särskilt regionens planer på "att utveckla

residensverksamhet mellan och inom samtliga konstarter”, att regionen vill ”pröva och utveckla utmanande konstnärliga idéer och innovativa skapandeprocesser”, samt en uttalad ambition om att ”undersöka det nutida kulturarvet inom produktion och projekt”. Vi ställer oss dock frågande till vad regionen i praktiken avser med att just ”undersöka” det nutida kulturarvet – varför inte helt enkelt ”främja” det?

KLYS finner det vagt formulerat om vad regionen menar med att ”utveckla institutionens digitala scen”. Preciserar gärna detta mer i planen.

Liksom de föregående två årens regionala aktivitetsplaner för kulturen i Sörmland innehåller 2022 års aktivitetsplan anmärkningsvärt många vaga, generaliserande formuleringar om att ”utveckla” eller ”undersöka” konstområden, verksamheter och samarbeten. KLYS vill understryka att skrivningar i en aktivitetsplan bör skilja sig från regionens fleråriga kulturplan och spetsas till och konkretiseras bättre för att det just ska vara en aktivitetsplan och inte ett visionärt strategidokument.

Begrepp och definitioner

KLYS förespråkar generellt i regionala kulturplaner och andra offentliga dokument/planer om kulturutveckling användningen av begreppet *professionell* (eller *yrkesverksam*) *kulturskapare* för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden; såväl fritt verksamma, som institutionsanställda och sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Vidare förespråkar KLYS, liksom Konstnärsnämnden, att begreppet *konstnär* – när det används – betecknar verksamma inom *alla* konstområden, och inte endast *bild- och formkonstnär*. Om skrivningen gäller det sistnämnda bör det skrivas i texten att det specifikt handlar om ”bild- och formkonstnärer”.

Vi noterar att orden ”professionell” eller ”yrkesverksam” har utelämnats i planens skrivningar om kulturskapare och konstnärer. KLYS vill påminna regionen om vikten av att begreppsligt tydliggöra en åtskillnad mellan professionella kulturskapare och ideellt verksamma samt amatörer. På sidan 10 står det ”Samarbeta med andra kulturfrämjare”. KLYS ställer sig frågande till vilken definition av begreppet ”kulturfrämjare” som avses. Vilka är det regionen åsyftar här? På sidan 7 används begreppet ”kreatörer” vid sidan av konstnärer och slöjdare. Vad menar regionen med ordet ”kreatörer” i dessa sammanhang, och vilken definitionsskillnad mot konstnärsbegreppet är det regionen avser? Är det professionellt verksamma eller amatörer som åsyftas?

Konstens/kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet

KLYS noterar att Sörmlands aktivitetsplan om kultur saknar skrivningar som handlar om eller relaterar till begreppen *konstnärlig kvalitet*, *konstens/kulturens egenvärde* och *konstnärlig frihet*. Har regionens kulturaktiviteter för 2022 inga kopplingar till dessa saker? Även om det här gäller en mer konkretiserande aktivitetsplan kunde dessa perspektiv lyftas fram någonstans; t ex skrivningar som tydliggör innebörden av konstnärlig frihet och kvalitetsaspekter i det regionala kulturarbetet under 2022, samt kopplingen mellan konstens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet. I sammanhanget bör distinktionen mellan amatör- och professionell kultur belysas.

Scenkonst och musik (sid 3-4)

KLYS välkomnar regionens ambitioner att ”utveckla arbetet inom nätverket för länets verksamma danspedagoger, koreografer och dansare”, samt att ”stärka förhållandet och samverkan mellan främjandeuppdraget och produktion”.

Vi sätter särskilt stort värde på att regionen påtalar att den vill verka för mer nyskriven dramatik och mer nutida musik i det regionalt finansierade kulturlivet.

Bild och form (sid 9)

KLYS medlem Konstnärernas Riksorganisation företräder fler än 3400 professionella bild- och formkonstnärer (bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare) i Sverige. Organisationen bildades 1937 och arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer.

INLEDNING

Region Sörmland inleder sitt förslag till aktivitetsplan för Sörmlands regionala kulturverksamhet 2022 med formuleringen att den "läggs i en tid fylld av utmaningar, krismedvetenhet, inställd och i några fall omställd kultur. En tid som påverkat tillgång och utbud, deltagande och delaktighet, inspiration och kreativitet inom kulturen i länet. Men också en tid för reflektion, att tänka om och tänka nytt, liksom planera för en återstart med nya förutsättningar."

Ändå läser vi med stor oro hur bild- och formkonsten utan närmare analys prioriteras ner och närmast suddas ut ur aktivitetsplanen. Regionmuseet Sörmland, som har en central roll i regionen och därmed en maktposition för konst- och kulturverksamheten, bestämmer sig i en återstartsperiod efter coronapandemin att prioritera ner bild- och formkonsten genom att bredda området.

AVSNITTET "BILD OCH FORM"

I Region Sörmlands kulturplan för 2019-2022 ger regionen i avsnittet om bild och form (s. 42-46) ett tydligt uttryck för en vilja att stimulera möjligheterna för ett långsiktigt konstnärligt arbete, att verka för kompetensutveckling och att avtalet för medverkans- och utställningsersättning följs. Regionen vill stärka bild- och formkonstens position och utveckla infrastrukturen för dess verksamhet. Detta tycker Konstnärernas Riksorganisation är en utomordentlig målsättning och visar på det vi trodde var regionens förståelse för bild- och formkonstens potential att bidra till att stärka Sörmlands invånare som enskilda individer och utveckla samhället som helhet, och dess ambitioner att stärka positionen för de bild- och formkonstnärer som bor i länet.

Det är tydligt för oss att Sörmlands museum givits en central roll i det arbetet. I kulturplanen för 2019-2022 står det att "Sörmlands museum i sin roll som producent och arena valt att främst fokusera på samtidskonst", och "att utveckla Sörmlands museum till en självklar, angelägen och nyskapande konstinstitution är ett mål under de kommande åren".

Det är därför med stor förvåning vi läser i den föreliggande aktivitetsplanen för 2022 att "Den tidigare fokuseringen på samtidskonst breddas till att innehålla form och design, mode och arkitektur liksom konst och konsthantverk. Perspektivet är både nutida och historiskt". Regionen har helt plötsligt valt att frångå den gällande kulturplanen genom att ändra fokus. Vi ser inte heller att det finns några andra satsningar i aktivitetsplanen på den professionella bild- och formkonsten som ersätter den breddning av verksamheten inom Sörmlands museum som beskrivs. Detta är mycket olyckligt. Sörmlands Museums breddning av sin verksamhet innebär sämre möjligheter för bild och formkonsten. Detta bör kompenseras med satsningar på fria, professionella aktörer inom bild och form. 2018 införde riksdagen "professionell bild- och formverksamhet" som ett helt nytt ändamål i Kultursamverkansmodellen. I aktivitetsplanen för 2022 borde därför rubriken vara "Professionell bild- och formverksamhet" istället för bara "Bild och form" som i dag.

AVSNITTET "FRÄMJA KONSTNÄRLIG UTVECKLING OCH INFRASTRUKTUR"

Vi tycker det är positivt att regionen vill utveckla ett nätverk mellan länets aktörer inom bild- och formkonst. Konstnärernas Riksorganisation (KRO) har tyvärr ingen lokalförening för närvarande i Sörmland. Däremot har vi många medlemmar i Sörmland som säkert gärna deltar i nätverksträffar.

Vi vill till avsnittet "Främja konstnärlig utveckling och infrastruktur" föreslå att Region Sörmland:

- utarbetar en handlingsplan för den professionella bild- och formkonsten i regionen.
- säkerställer att professionella bild- och formkonstnärer som ställer ut i länet erhåller MU-avtalsenliga ersättningar, inklusive arvoden för sina omkostnader och för sin arbetstid.
- arbetar för att stärka bild och formkonstnärernas arbetsmarknad i regionen, det vill säga fler möjligheter till utställningar, fler uppdrag för offentlig konst eller andra gestaltungsuppdrag, fler inköp av löskonst, föreläsningar, workshops, möjlighet att söka projektstöd, med mera.
- bidrar med stöd och kompetens till kommunerna i regionen när det gäller upphandling av gestaltungsuppdrag.
- utreder möjligheten att ge ett näringsbidrag i form av ateljéstöd eller andra infrastrukturbidrag.

AVSNITTET "OMRÅDESFOKUS 2022"

Till avsnittet "Områdesfokus 2022" vill vi tillägga:

- Sedan 2018 innebär regeringens politik för gestaltad livsmiljö stora möjligheter för den region och de kommuner som vill satsa på den offentliga konsten för att berika sina livsmiljöer. Vi saknar i aktivitetsplanen de ambitioner som uttrycks i kulturplanen när det gäller den offentliga konsten och enprocentsregeln och föreslår att dessa områden också arbetas in i den del av aktivitetsplanen som rör professionell bild- och formverksamhet.
- Avsnittet innehåller beskrivningar av satsningar på utställningar och samlingar. En av de stora utmaningarna när det gäller bild- och formkonsten är att konstnärer ska få betalt för sin arbetstid när de producerar utställningar åt aktörer som finansieras med offentliga medel. Det innebär att tillämpa medverkansersättningen i avtalet för medverkans- och utställningsersättning, även kallat MU-avtalet, och att tillämpa det fullt ut. Alltför ofta tvingas konstnärer att sponsra arrangörer med både tid och andra resurser i arbetet inför, under och efter en utställning.

Filmkulturell verksamhet (sid 5)

KLYS och KLYS medlemsorganisation Oberoende Filmars Förbund (OFF) har följande synpunkter angående avsnittet om film:

I inledningen till den regionala kulturplanen för Sörmland 2019-2022 står det att "Film i Sörmland är en del av scenkonst Sörmlands organisation. Uppdragen riktar in sig på att främja användning av film, inte produktion av film."

I aktivitetsplanen för film i Sörmland 2022 betonas återigen endast användning och visning av film, medan produktion av film inte nämns förutom att "fler ska utveckla sitt intresse inom professionell filmproduktion". Detta är alltför vagt och visar inte tydligt stöd till de etablerade och framväxande yrkesverksamma i regionen.

Varför utesluter man produktion av film som ett mål?

Vi menar att talangutveckling och produktion hänger ihop inom filmen. Det finns ingen motsättning i att främja visning och användning av film och att samtidigt skapa möjligheter för produktion. Vi menar att man bör inse värdet av att det produceras film i regionen och att man skall göra vad man kan för att skapa en miljö där filmarbetare kan bo och verka. Då Sörmlands arbete inom både det filmpedagogiska och på visningsområdet är väl utvecklat är utvecklingspotentialen inom produktion stor och vi efterlyser därför att detta står med i Sörmlands framtida regionala kulturplan.

Vad gäller att uppmuntra arbetstillfällen är det mycket viktigt att säkerställa att arvodesnivåer följer rekommendationerna i branschen. Vi skulle också gärna se att Sörmland hade som mål att locka fler filmproduktioner till regionen.

TALANGUTVECKLING

Planen för talangutveckling känns lite för tunn. Programmet Talent to Watch omfattar bara fiktions- och hybridprojekt. Finns det några avsikter att utöver detta stötta talanger inom det dokumentära fältet?

ÖVRIGT

Vi understryker vikten av att regionen lyfter hur mångfald och jämställdhet säkras på filmområdet gällande vilka som får stöd och arbetstillfällen.

Läs- och litteraturfrämjande (sid 15) samt bibliotek (sid 14)

KLYS och KLYS medlemsorganisation Författarförbundet anser att det är ett gott tecken att aktivitetsplanen gör en åtskillnad mellan litteraturfrämjande och läsfrämjande. Det återspeglar en god ambition och ett genomtänkt synsätt på de olika inriktningarna. Vi saknar emellertid fler skrivningar och idéer rörande skolbiblioteken, som enligt bibliotekslagen ska finnas i varje skola, men som nu försvinner ett efter ett. Till frågan om en "digital litteraturbank" vill Författarförbundet slå vakt om vikten av licensering av rättigheter. Till avsnittet om läsfrämjande uppmärksammas dessvärre inte minoritetsspråken.

Slutord

KLYS vill slutligen tacka Region Sörmlands kulturförvaltning för att vi getts tillfälle att inkomma med dessa synpunkter på aktivitetsplanen för offentligt finansierad kultur i länet 2022. Vi ser fram emot fortsatta samtal om kultur- och konstnärspolitiska frågor, både med kulturförvaltningens tjänstepersoner och regionala politiker, och särskilt utifrån hur Coronakrisen inverkar på kulturutvecklingen överlag såväl i regionen som nationellt.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk strateg

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Läromedelsförfattarna, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Svenska Musikerförbundet, Symf, Fackförbundet Scen & Film, Sveriges Scenkonstregissörer, Oberoende Filmares Förbund, Unionen, fackklubben vid SR, SVT och UR

Alströmergatan 12, 7 tr, 112 47 Stockholm, +46 (0) 702621938 (reg. pol. strateg.), klys@klys.se, www.klys.se